

Folium

vel esse credendus sit. Alioquin si ab initio creationis perfecti fuerunt angeli: Et nihil defuit eis multos consiliarios in ceteris operibus suis deus habere potuit. Dicit autem scriptura prophetica. Quis audiuit spiritum domini: aut quis consiliarius eius fuit: et ostendit illi. Apostolus quoque ait **Ro. xj.** Quis enim cognouit sensum domini aut quis consiliarius eius fuit. Nimirum sicut idem profertur quonia ex ipso et per ipsum et in ipso sunt omnia: solus creator scilicet et fecit omnia. Angeli autem ubi ab ipso creati sunt ceteris operibus spectatum admissi qui bono et simplici oculo viderunt et non inuiderunt: sed laudauerunt sapientiam tantum artificis: ad eius amicitiam digne sunt prouecti qui vero nequam habentes: oculos inuiderunt: et oderunt: iuste repulsi longaque sunt remoti.

M sancti angeli materiam laudis habentes fortitudines dei in ipsa deiectione dyaboli et tunc magis eterno amore affecti: quia ne caderent et ipsi verbo dei et ipsi oris eius sunt firmati a laude sancte trinitatis tacere non possunt.

Capitulum xxxj.

Sublato igitur et terribiliter disturbato satana siue dyabolo cum angelis eius continuo profectus hunc sancti angeli habuerunt ut nouam diuine laudis habentes materiam: nouum inciperent canere canticum: fortitudinem namque creatoris in magne creature deiectione viderant gratiam: et misericordiam creatoris eiusdem in semetipsis agnouerant: qua se se ne et ipsi corruerent preuentos fuisse non ignorant. Eiusdem quippe conditionis cum essent: suam in perditione illorum salutem referuatam statumque retentum non leuiter appendere potuerunt aut possunt: laxata sunt foramina lapidum preciosorum: laxata et dilatata sunt plus que in semetipsis auri receperunt: grossiores atque fortiores insolubilis auri ligaturas admiserunt. et ad creatorem suum eterno amore astricti sunt. Ex eo laudantes atque iubilantes ta-

xi

cere non possunt: sanctam trinitatem glorificantes: silentium non habent: nec habebunt in sempiternum: vere ergo beati quia verbo domini sic firmati sunt: et spiritu oris eius sic firmata est omnis virtus eorum ut nullius unquam instabilitatis time re possint euentum. Hec est victoria ubi dei demonia in spiritu sancto iam tunc de celo eiecimus quia sicut in ipso propositum fuerat ita factum est dum isti intellectuales celi eius in ipso sunt firmati et in spiritu oris dei.

Incipit liber secundus

De eo quod dicit dominus ad prophetam Ezechiel. Fili hominis: leua plancum super regem tyri.

Capitulum primum

Posterea dum

laudantium atque iubilantium pro victoria verbi dei angelorum mens humana contemplari nititur gaudium et exultationem ecce audium facit: non leuiter attendendum verbum ipsum factum ad prophetam: et dicens

Ez. xxviii. Fili hominis leua plancum super regem tyri: et dices ei. Hec dicit dominus deus. Tu signaculum similitudinis plenus sapientia et perfectus decore in dilectis paradisi dei fuisti et magna et mira verbi domini disciplina cuius preceptum est ut tamen aduersarij ruinam irreuerabilem plangat propheta. Num et in celo beatis spiritibus illis exultantibus pro ipsius verbi victoria plancum super eiusmodi creaturam leuare iubeat: pro eo quod in illa fuisset inuenta iniquitas et quod perdidisset eam verbum ipsum perditione sempiterna. Nescit homo viuens quid laudantes et iubilantes dicant angeli: et si quis audiuit quicquam ex eorum dictis non annunciauit hominibus totum quod audiuit: quia dicta illorum archana sunt et non licet ea homini loqui **1j. Corinth. xij.**

Veruntamen postquam incarnati ad ipsum

Liber

verbum per crucem et sanguinem suum de eodem aduersario rursus triumphauit. Itaque non est cur debeat plangi vel super eum planctus leuari. Antea victor exercitus verbi dei. victrix celorum militia omnis sic imperfectum habere poterat gaudium: quomodo bello civili peracto: multisque ciuibus peremptis: pars victrix plenarius non potest triumphaliter victoriae sue celebrare tripudium. Habet enim quod plangat quia videlicet tot vel tantis ciuibus amissis orbata ciuitas diminuta est res publica. Exemplum de sacra proferre libet historia

Exemplum de sacra historia ubi filij israhel victores fleuerunt dicentes. Quare domine factum est hoc malum ut hodie vna tribus auferretur ex nobis: et quod iuxta hanc similitudinem sanctis angelis de victoria illa in ruina dyaboli quippiam de pleno gaudio defuerit

Capitulum. ij.

Quoniam pro scelere ciuitatis gabaa que erat in tribu beniamin filij israhel: commune contra filios beniamin bellum suscepisset: atque semel et iterum frustra congressi tercio tandem conflictu ita vicisset et interfecissent eos ut non remaneret ex eis nisi sexcenti viri venerunt omnes in domum dei in sylo: et in conspectu eius sedentes usque ad vesperam leuauerunt vocem et magno ululatu ceperunt flere dicentes. **Iudi. xxj.** Quare domine deus israhel. Factum est hoc malum in populo tuo: ut hodie vna tribus auferretur ex nobis. Rursusque altera die consurgentes et holocausta domino offerentes flebant et dicebant. Ablata est vna tribus de israhel. Non utique penitebat eos quod fratres suos vicissent et occidissent iure prelij sed quod causa vel malus accidisset propter quod sic oportuissent fieri. Venique inter ipsum ploratum dum consilium quererent qualiter ablatum possent recuperare tribum dixerunt. Quis non ascendit in exercitum domini de vniuersis tribubus israhel. Et

Secundus

ecce inuenite sunt habitatores: iabes: galaad in illo exercitu non fuisse. Adierunt itaque decem milia viros robustissimos et preceperunt eis. **Ite et percutite habitatores galaad.** Iabes in ore gladij tam viros quam paruulos eorum et tantum virgines reseruate. Sic dictum: sic factum est. Non ergo fleuerunt quod vnam tribum deleuissent: sed quod causa euenisset cur ita facere merito debuissent. Iuxta hanc similitudinem non absurde vel incongrue credi potest priores sanctos fecisse angelos id quod facere iubetur homo propheta et verbi vel auditor: scilicet leuasse planctum super illum regem tyri: id est principem huius mundi. Ita ut gauderent quidem illo delecto factam esse concordiam in sublimibus dei: sed dolerent imminutam esse ciuitatem supernam paucioresque esse ciues regni dei

Cur iubeatur homini leuare planctum super regem tyri id est diabolum principem mundi cum ruina eius non hominibus sed angelorum multitudines diminuerit: hominibus autem possidendas mansiones cadendo vacuas reliquerit

Capitulum. iij.

Quia similis et si non prolixus: eadem erat prophete vel cuiuslibet homini ut leuaret planctum super lapsum primi hominis. Eo namque per preuaricationem labente: non partis aliquante detrimentum: sed totius masse totius generis humani constat euenisse interitum. ergo et hoc facere debuit et facere iussus est propheta scilicet: leuare planctum siue assumere lamentum super genus humanum. dum dicitur illi. **Ezc. xxvij.** Tu ergo fili hominis assume super tyrum lamentum: et dices tyro: que habitat in introitu maris negotiatorum populorum ad insulas multas. O tyre tu dixisti perfecti decoris ego sum et cetera. Tyrus namque genus humanum vel presens designat seculum: non solum propter situm et circumfluentiam aquarum: habundantiamque negotiationum: verum etiam propter sui nominis interpretationem. Inter

Securus

Folium

pretatur enim angustia. Et quid est hu-
 mani generis presens vita nisi miseria an-
 gustia: et angustia miseria. Porro ut le-
 uaret plancum super regem tyri id e dia-
 bolum principem huius seculi non eadez
 fuit causa homini quam fuisse iam dictu
 est sanctis et beatis angelis. Cur ergo il-
 lum plangere iubetur dicendo. Sili homi-
 nis leua plancum super regem tyri. quo
 modo plangere debet illum cuius ruina
 non homini sed angelorum multitudies
 diminuit. Dominibus autem mansiones
 in celestibus ad quas ascendere et quas
 possidere possint cadendo vacuas reliq
 plane non ociosa hec inquisitio et non in
 utilit solui potest. Quod ut planius fiat
 videndum prius est quis vel qualis ille
 plancus sit de quo curare deceat deus di-
 centem. Sili hominis leua plancu. plan-
 ctus iste humilitas mentis et constractio
 cordis est: considerantis et videntis opa
 domini q̄ terribilis sit in consilijs: non so-
 lum super filios hominum: verum etiam
 super ordines angelorum. Ille reuera vti-
 liter plangit: ille plancum rationabilem
 leuat super regem tyri: qui contrito corde
 et humili spiritu scrutat et perpendit quid
 sibi faciendum sit pulveri et cineri: cum il-
 le summus angelus tam magnus: tam sa-
 piens: tam speciosus ita terribiliter prote-
 ctus sit pro eo q̄ creatori suo subditus ee
 noluit tamq̄ vilis: tam fatuus: tam defor-
 mis sic effectus: ut iuxta veritatem pro-
 pheticam **Eze. xxviii.** Omnes qui vi-
 derint cum obstupescunt super eo. Quia
 nihil factus est: et non erit imperpetuum.
Qui hec perpendens humiliat animam
 suam sub potenti manu dei **Ma. iiii.**
 vera humilitate: vero humilitatis spiritu
 qui vbi cor tetigerit vtiq̄ excitat inenar-
 rabiles gemus. Ille reuera plancum
 leuauit super regem tyri condolens sibi-
 met q̄ vel de imitatione eius aliquid ini-
 quam admisit: vel quod fieri potest vt ad-
 mitat si non dum admisit. Ad hoc perti-
 net quod psalmista dicit. Seruite demio
 in timore et exultate ei cum tremore. Et
 quicquid huic simile personat in scriptu-
 ris sanctis: per quod commonetur homo

Xij

vt vigilans et valde sollicitus sit: ne quan-
 do in superbiam elatus in iudicium inci-
 dat diaboli

**De prescientia creatoris q̄ illi soli no-
 tum et cunctis angelis tunc erat abscondi-
 tum pietatis sacramentum vnde vel quo
 modo recuperaretur diminutio que acci-
 derat ciuium supernorum.**

Capitulum. iiii.

**Et quidem sa-
 cri angeli detrimentum vt iam
 dictuz est sue multitudinis pla-
 gere poterant in spiritu pietatis. Deus
 autem apud se in verbo suo in quo vita
 erat quicquid factum est. iam dudum ha-
 bebat et videbat quid esset facturuz ad
 gloriam et laudem nominis sui. Solus i-
 pse nouerat et cunctis angelis abscondi-
 tum erat quemadmodum apostolus cuiz
 vidisset **Ad Ephe. iij.** que sit dispen-
 satio sacramenti additi absconditi a secu-
 lis in deo qui omnia creauit vt inuolcat
 principatibus et potestatibus in celesti-
 bus per ecclesiam multiformis sapientia
 dei. Quid erat abscondituz vel quale e-
 rat illud sacramentum. Nimirum vt sum-
 me beniuolentie largitas largissima crea-
 toris beniuolentia de inope et abiecta ter-
 re materia que tuc sub aquis latebat glo-
 riosam et angelice claritati consimile e-
 ret creaturam: et vni persone ex multitu-
 dine eiusdem creature suam daret pote-
 statem et honorem et regnum: nihil que
 illius haberet creator q̄ ipse creator om-
 nium: totumq̄ reipublice eius obtineret
 imperium. Vere magnum pietatis sacra-
 mentum quod tunc quidem vt iam dictu
 est erat absconditum nunc autem manife-
 stum est in carne: iustificatum est in spiri-
 tu: predicatum est gentibus: creditum est
 mundo: assumptum est in gloria. Nota e
 persona illa: quia non solummodo crea-
 tura: sed etiam creator est id est non solu
 modo homo: sed etiam deus est. Celsitu-
 dincm illam diabolus per superbiam am-
 bire presumpsit dicendo **Ysa. xliij.**
**Ascendam super altitudinem nubium et li-
 milis ero altissimo. At ille scilicet altissi-**
 b iij**

Liber

mus tantam presumptionem repulit et dānavit: non quod eandem suam celsitudinem rapinam arbitraretur: cuperetque gloriari solus: sed quod sciret creaturam non posse humiliter sustinere tante felicitatis pondus nisi creatura ipsa sic assumeretur ut salva unitate persone esset etiam creator idem deus. Res tanta tam mirabilis ingenti prelio decertata: tandem ad effectum pervenit victo et confuso diabolo qui per audacissimam impudentiam semper nihil est auertere propositum dei. Et hec est victoria ubi dei cuius predicare triumphus presens opus intendit etc.

De constitutione mundi et creatione hominis propter quem diabolus contra creatorem certamen arripuit.

Capitulum. v.

Quid longius

quod mox positus est locus certaminis et factus est homo legitima possessio dei: et causa totius certaminis hoc modo positus est. **Gene. i.** Dixit deus: fiat firmamentum: et factum est firmamentum in medio aquarum: divisitque aquas que erant sub firmamento ab his que erant super firmamentum. dixit deus. Congregentur aque que sub celo sunt in locum unum et appareat arida. Factumque est ita. Istis partibus tribus scilicet firmamento id est celo et congregationibus aquarum id est mari: et arida id est terra. Locum effectus est scilicet hic mundus: et deinde ornatus est ita ut recte vocetur cosmos in greco quod ornatum sonat in latino. **Gene. i.** Dixit enim deus. Germinet terra et genuerunt herbe virentem et asserentem semen iuxta genus suum. lignumque faciens fructum: et habens unumquodque seminem secundum speciem suam. Dixit deus. Fiant luminaria in firmamento celi: et factum est ita. Dixit deus. Producat terra animam viventem in genere suo: iumenta et reptilia et bestias terre secundum species suas et factum est ita. Ut tandem esset homo qui ut dictum est possessio dei totiusque

Secundus

certaminis est causa: non dixit deus. Fiat homo sed faciamus ait hominem ad imaginem et similitudinem nostram. De ista parte creature id est de humano genere qualiter pro illo verbum dei certaverit et per semetipsum vicerit note et plane sunt historie sacris digeste litteris non solum euangelicis siue apostolicis: verum etiam legalibus et prophetis. Porro de alia id est angelica creatura quale in celo certamen fuerit tantillum notum est quantum ex eiusmodi sermonibus prophetis valet agnosci: quos ex parte aliqua contingere siue explanare precedentis libri ratio postulavit. Sacre namque scriptor historie ymo qui per illum scripsit digitus dei ea sufficere iudicans que ad rationes pertinent generis humani: fere nihil de angelorum conditione: reproborumque spirituum prevaricatione narravit nisi hoc tantum: quia dixit deus. Fiat lux: et facta est lux: et vidit deus lucem quod esset bona et divisit lucem et tenebras: appellavitque lucem diem et tenebras noctem. **Gene. i.** De angelis esse dictum quod recte doctores precipue senserint hic pretereundum non esset: nisi quia iam in alio opere tractatum est: et alterius nunc incepti cursus nos detinet.

De horribili ambitione diaboli divinitatis nomen pertinaciter ambientis et e contra de intentione circa hominem vel proposito dei.

Capitulum. vi.

Ulcus locus

et pulchra facta erat possessio dei: ubi prius erat abyssi: et tenebre super faciem abyssi. Erant autem hec omnia valde bona per verbum facta quod sicut iam prelibatum est de singulis dixit deus: fiat et factum est ita. Iuste igitur eiusdem verbi: eiusdem dei debebant esse omnia. Sed o infinita diaboli ambitio projectus de celo principatum arripere presumpsit tyrannus furiosus in hoc mundo eandem quippe spirans divini nominis audacitatem qua dixerat in celo. **Ysaie**

Liber

ergo tria si nō defuissent homini iam tūc factus fuisset ad similitudinē dei: quoniam in his tribus haberet signaculū trinitatis

Qualiter hominē dyabolus deceperit et quod exinde serpens meruerit dici: quia ut hominē deceperet ipse qui sumus fuerat angelus serpentem ingressus est.

Capitulum. viij.

Est ecōtra il
le hostis dei ut non recipet homo preceptū dei ut sibi potius quā deo fieret homo similis. Serpentes nāq; ingressus. **Genes. iij.** **Cur** inquit ad mulierem precepit vobis deus ut non comederetis de omni ligno paradisi. ar illa **Ac** forte inquit moriamur. et ille. **Nequa** quā ait morte moriamini. **Sed** cur precepit vultis melius nosci cur ita preceperit. **Ecce** dico vobis. **Sicut** enim deus quod in quocunq; die comederitis ex eo aperient oculi vestri et eritis sicut dii scientes bonū et malum. **Credit** mulier magis dyabolo quā deo: magis serpenti quā creatori: et ambo comederunt scilicet mulier et vir. **Itaq;** similitudinē dei perdidit: et ei potius facti sunt similes cui crediderunt: quia simile peccatum admiserunt. **Quia** enim propter peccatū ille cecidit de celo: nisi quia dixit **Ysa. xliij.** **Ascendat** in celum et similis ero altissimo. **Quid** autem aliud in peruariatione illis presumere persuasit dicendo. **Comedite** et eritis sicut dii. igitur quasi palmā de homine obtinuit aduersarius dei et magnifice gloriabatur quasi vicisset et auerisset penitus propositum dei: ut pota dicens in corde suo. **Nō** deus ad similitudinē suam: sed ego effeci hominem ad similitudinē meam. **Ex** eo qui prius causas habuerat ut vocaretur dyabolus et sathanas. **Fam** terciā habet causam ut adhuc alio nomine vocetur quod est serpens antiquus. **Hoc** est illi opprobrium sempiternū: quia tali nomine censetur. hoc illi exprobrat verbum dei: dei veritas: quod pro admittendo tali sacrilegio serpentem ingressus est: venenata totus ardens invidia. **Qui** enim hoc intendens

Secundus

cum fuisset sumus angelus: abiectum reptile ingressus est: et suum mendaciū de serpente in mulierem: de muliere in virū serpente fecit: ad perditionem totius posteritatis: ad mortem totius generis humani: nome merito nomen serpentis hereditavit.

Cur cū adiectione dicatur serpens antiquus. deus autem sine adiectione: vel proprie vel proprie nominis vite antiquus dierum predicatur.

Capitulum. ix.

Ec vero preterendum quod non solummodo serpens: verum et cum adiectione serpens antiquus cognominatur. **Recte** siquidem sic predicatur: quia multo vetustior est serpente illo visibili animante siue reptili que ingressus: et per que locutus venenum deceptionis est udit. **Illa** namque sexta die mundane creationis inter animalia cetera creatus est. dicente deo **Genes. j.** **Producat** terra animam uiuentem in genere suo iumenta reptilia et bestias terre secundum species suas. **At** ipse videlicet apostolus quod vetustior est. ipse est principium viarum dei. ait ipse deus ad beatum iob. **Multū** ergo antiquus ille serpens est. **At** tamen non sic predicatur: vel predicari debet antiquus quomodo deus. **Ille** namque solus sic predicatur antiquus ut hoc ipsum adiectionum vice proprie nominis ponatur ut illic. **Aspiciebas** donec throni positi sunt et antiquus dicebat sedit. **Item** **Danielis. vij.** **Et** ecce in nubibus celi quasi filius hominis ueniebat et usque ad antiquū dierum peruenit. **Quis** iusmodi dictio per tropum ponitur qui a grammatice antonomasia dicitur videlicet cum pronomie id est vice nominis aliud quid insigniter predicatur. **igitur** serpens antiquus quidem et ab inicio nocens et persecuens: antiquus inquam adiectione dicatur **Solus** autem deus quod ab eino et internū est quod sine inicio et sine fine est proprie vel proprie nominis vite antiquus dierum gloriose predicet. **Talis** victor ut sibi videbat quales et quod agnū sue victorie acquisit titulū ut

Folium

vocaretur extrinsecus serpens antiquus et dyabolus et satanas: contra quod deus dicit et est solus antiquus dicitur: et solus altissimus: et solum verbum eius veritas.

Quod dyabolus hominem decipiendo fere cuncta sopsistice locutus fuit.

Capitulum. x.

Pro victori

Pa eius in qua gloriabatur ut iam dicitur est talis erat qualis odibilium sopsistarum erat. Nam per equivo- cationes incautos et imprudentes cir- cūvenit in primis dicens. Nequaquam morte moriemini: volens intelligi mortem carnis que est separatio anime et corporis: cum deus dicendo **Genes. ij. Quocumque die comederis ex eo morie morieris:** intelligi voluerit anime a deo. deinde di- cendo. **Aperientur oculi vestri.** apertione oculorum valde nequiter equivo- cavit. Est enim alia apertio oculorum qua cognitari erant confusibiliter se esse nudos. Est alia que illuminatio dicitur ut nihil latere pos- sit. Illum prorem modum apertionis ocu- lorum ille proditor intendit. Hunc autem posteriorem seducta mulier intellexit. si- militer equivoce dixit. **Eratis sicut dii.** se et suos angelos cogitans quos intendebat generi humano ita ingerere ut divinam illis exhiberent culturam. **Ipsos autem intelligere volens quod eque ut creator deus vera divinitate dii fierent.** Item dicendo **Genes. ij. Scientes bonum et malum boni et mali cogitabat experimentum.** **Ipsos autem volebat intelligere scientiam omnium rerum bonarum siue malarum scientiam omnium inquam siue preteritorum siue presentium siue futurorum.** **Idcirco dicere noluit scientes omnia: sed scientes inquit bonum et malum: ut dum cuncta evenissent contra spem: sensumque illorum ipse nihilominus seipsam defendere posset tanquam veracem et oia vera locutum.** Recte igitur sapientia **Ecclesiastici. xxxvij** qui sopsistice inquit loquitur: odibilis est omni re defraudabitur. Non enim data est illi a domino gratia. **Omni enim sa-**

xiii

piencia defraudatus est cum hec dicit. re- cte subaudimus. quemadmodum ille ser- pens antiquus qui vere omni scientia de- fraudus est. Sic in eum per prophetam inter cetera dicitur **Ezech. xxvij**

Perdidisti sapientiam tuam in decore tuo. Sic enim quisquis eiusmodi est. ipse simi- liter ut ille serpens omni est sapientia de- fraudatus: nec vere dici potest sapiens: sed maliciosus.

Quod homo in illa suimet deceptione fu- erit inexcusabilis: quia neque per ignoran- tiam: neque per infirmitates decipienti con- sensit **Capitulum. xi.**

Ec vero tan

Nummodo de victoria gloria- bar: vel etiam de iusticia: siue de iusta victoria sibi nec placebat dei et hois inimicus nimis iniustus. Neque enim inuitum: sed volentem hominem vicerat. **Denique neque de ignorantia: nec de infir- mitate homo excusari poterat.** Quomodo de ignorantia excusaretur cui rem per se metipsum notam fecerat deus. Quomodo de infirmitate qui nullas corporis vel car- nis sue pugnas patiebatur. Ne saltem e- suriret sufficere poterat cetera omnia pa- radisi ligna: que gratia largitoris abundanter vno excepto tribuerat **Genes. ij. Ex omni inquit ligno paradisi comede. de ligno autem scientie boni et mali ne comedas.** **Restat ut per superbiam et contemptum peccasse crebatur: nolendo se pati imperium: nolendo recognoscere quod eundem quem creatorem et tam delicosi paradisi habebat largitorem: deberet ha- bere etiam preceptorem et dominum.** Ita esse litera quoque manifeste declarat. **Cum enim dixisset dominus deus ad mulierem. Quare hoc fecisti: nullum subiectionis aut humilitatis verbum respondit: sed hoc tantum dixit **Genes. iij. Serpens decepit me et comedi.** Ad id quoque nihil aliud respon- dit nisi hoc. **Mulier quam dedisti mihi sociam debet mihi de ligno et comedi.** **perfecto responsa hec non presentium do- mino aut humilium: sed rebellium sunt et contumacium.** **Palam faciunt dicta hec****

Liber

qz non quasi per vim capti: sed qsi trans-
fuge exigerant ab imperio legitimi do-
mini z creatoris sui. **I**gitur quoda quide
iure genus humanu peruasor: hostis ex-
tunc detinebat. sed nihilominus in ipsum
tota perditionis hominu causa redundat
nec vere iusta fuit eius victoria q eiusde
inuidentiis callida malicia: maliciofa calli-
ditas.

**De responsione ad illos qui dicere so-
lent quare deus omnipotens z oia sciens
non preuenit: non precauuit ne contingeret:
siue ruina angeli: siue deceptio hominis.**

Capitulum. xij.

Disceptat nunc

Dvsqz homines curiosi z inquieti
secretor: dei scrutatores nimij
scrutatores suspiciosi. quare inquit deus
omnipotens z deus omnia sciens no pre-
uenit: non precauuit: ne illa contingerent.
Si voluit angelum in celo: z hominem
permanere in paradiso cur non preuidit.
cur no prius effecit ne vel angelus i celo
vel homo peccaret in paradiso. **H**omo
quisquis es qui versas questiones huius
modi. desine sic pulsare altitudinem ma-
iestatis creatricis: magisqz pulsa z accusa
leuitatem vtriusqz creature rationalis scz
tam angeli qz hois: quia neuter ingentia
dei beneficia sustinuit. vterqz gradia dei
dona in materias venit supbiendi. **Q**uid
enim nisi bonum creatoris donum in su-
perbiam extulit tam homines qz angelu.
Illum in apice celsitudinis angelice con-
stituit. **I**stum patrem multitudinis hoim
multitudinis sanctorum: z dei filioru esse
volens in paradiso collocavit. **N**imirum
magna vtriusqz celsitudo: illius in princi-
patu angelico: istius in propagando ge-
nere humano. **N**euter pondus tanti ho-
noris humiliter ferre potuit: vipote vsqz
creatura leuis. **U**nde aut leuitas vterqz
creature nisi ex propria conditione. **E**t vt
manifestius dictum sit. vnde vterqz leuis
nisi quia de nihilo: vel de no existentibus
creata est. **C**reatus quidem est homo de
aliqua materia scz de terra: sed ipsa terra
de nihilo creata. **S**imilis angelus de qua

Secundus

licunqz materia creatus sit ipsa eius ma-
teria de nihilo creata est. quia ergo tam
angelus qz homo de nihilo creatus est:
creatura leuis est. z nisi ipsum per quod
creata est. verbum domini verbum iure
atum per amorem suscipiat nullius pon-
deris est. nullum dei donuz siue beneficiu
ferre potest humiliter. **Q**uid ergo homo
deum accusas si cuncta dona sua creature
subtrahit: nihilqz confert: ne habeat occa-
sionem superbiendi: ipsa creatura siue an-
gelica siue humana quid erit. **S**i autem
omnia vni que cuilibet creature conferat
non supponat creatura per elationez sub-
uersa. **E**cce comprobatus est ex duobus
scz ex sumo angelo z ex homie qui prior
conditus z pater omnium fuit constitutus:
quia principatum omnium nullus humi-
liter ferre potest nisi deus increatus

Q vtriusqz casum notu quidem prius
q fieret habuerit deus per prescientiam:
sed vtile fuerit notu fieri per experimen-
tum

Capitulum. xij.

Disprobatu

Cinquas est hoc notu esse valde
tam angelis qz hominibus e-
lectis vtile est. **D**icit em apostolus **Ad
Rom. viij** **S**cimus aut quoniam dili-
gentibus oia cooperantur in bonum. **S**i
omnia: none inter omnia tale experimen-
tum cooperatur illis in bonu. **P**rofecto
non parua cooperatio est in bonum res
gesta per quam ad cognitionez creatoris
erudit sum z erudimur vsqz nunc. **S**cimus
enim z adhuc discimus recolendo ista
que nunqz obliuisci debemus. quia neces-
sarium fuit vt neqz angelus neqz homo
quisqz principatum totius creature adipi
secretur: sed solus deus ipse qui veraciter
dicere pot **Matth. xj** **D**iscite a me
quia mitis sum z humilis corde. **P**lane
z cum angelum summum in celo et cum
protoplastuz collocaret in paradiso: illu
super ceteros angelos. istum vt humani
generis esset propagator. **U**nus sciebat
apud se: neutrum posse in talis discipline
magisterio ceteris phidere vt dicit. **D**iscite

Folium

a me quia mitis sum et humilis corde. Sciebat inquam: sed non eo modo quo scire vult res de quibus iudicari debet proferre sententiam. exempli gratia. Sciebat quale peccatum esset sodomie et gomorre: et tamen dicebat. **Genes. xviii.** Descendam et videbo utrum clamores qui veniunt ad me opere compleverint an non est ita: ut sciam. Ergo modo quodam nouerat se per scientiam: modo quodam non dum nouerat videlicet per experimentum. Ita et antequam angelum sublimaret in celo: et humani generis propagatorem in paradiso nouerat iam utrumque per scientiam: sed non dum per experimentum. Voluit ante experimentum proferre iudicium expectans ut noticie sue participes electos haberet itaque homines quam angelos quod ab experimento actum est: et vniuersis perutile est. Sed iam ad ipsum certamen et victoriae verbi dei finem res gestas recolendam ordine attendendum est.

De dormitione dei propter quam dictus est. Et cum audissent voces domini dei deambulantis in paradiso ad auram post meridiem. et de excitatione ipsius: iuxta quae scriptum est. Et excitatus est tanquam dormiens dominus.

Capitulum. xiiij.

Dululum quasi dormitauerat dominus deus quodammodo dormierat inter dum res accidit: qua se serpens ille victorem esse: id est propositum dei auertere putabat. Nisi enim dormitasset siue dormisset nihil aduersarius eius efficere potuisset. Docipsum videlicet eum dormisse dormitione quadam propter quam solennis dicere **Psalm. xliij.** Exurge quare obdormis domine. Scriptura ipsa innuit eum dicit **Genes. iij.** Et cum audissent vocem domini dei deambulantis in paradiso ad auram post meridiem. Post meridiem namque deambulare ad auram concubitibus humane est: ut post calidum soporem quispiam qui forte crapulatus obdormierat in aura tepida respiraret: et cor-

W

pus suum refrigeret ac releuet. Dormierat ergo quadam dormitione id est taciturnitate: permittendo serpentem accedere mulierem colloqui cum serpente: virum quoque mori pater per inobedientiam morte anie. Porro ut sic dormiret deus culpa hominis extitit. quia deum neque gratias agendo: neque invocando excitauit. Quid igitur a dyabolo factum fuerat nisi quodam latrocinium. Quomodo gloriari soler fur cum furatus recesserit. Sic ille deceptor ad bonam gloriam pro scelere suo potuit. verum sicut tempore longe posteriori factum et scriptum est **Psalm. lxxvij.** Et excitatus est tanquam dormiens dominus tanquam potens crapulatus a vino. et percussit inimicos suos. Ita et de illo tempore recte dici potest. Excitatus enim est tunc tanquam potes crapulatus a vino: id est tanquam negliges factus hominis propter ausum superbie: qua deo fieri similis ambierat homo. Excitatus inquam est id est requisitum perditum. et percussit inimicos suos videlicet serpentem virum et mulierem. Quo percussit eos. Nimirum verbo suo verbo victorioso. singulis quidem pro meritis: sed non eadem animaduersione percussit. Nam quomodo percussit quis inimicum suum ut interficiat illum. ita percussit serpentem antiquum ut damnaret in eo ut damnationis sententiam confirmaret super eum. et quomodo percussit quis filium vel seruum suum ut corripiat eum ita percussit superbientem hominem ut ad humilitatem que incipit salutis est reduceret eum.

De dicto illo ad serpentem. Quia fecisti hoc maledictus eris inter omnia animantia et bestias terre.

Capitulum. xv.

Aut enim ad serpentem **Genes. iij.** Quia fecisti hoc maledictus eris inter omnia animantia terre super pectus tuum gradieris et terram comedes cunctis diebus vite tue. mulieri quoque dixit: Multiplicabo erinas tuas et coceptus

Liber

tuos. In dolore paries filios tuos: et sub
viri potestate eris et ipse dominabitur tui
Ede vero dixit. **Maledicta terra in ope
tuo: in laboribus comedes eam et c.** vsq;
donec reuertaris i terra de qua sumptus
es: q; puluis es et in puluerem reuertaris
**Profecto neq; mulieri. maledicta es: ne
q; viro. maledictus es: dixit. sed tantu** hoc
maledicta terra in opere tuo. **Cuius** vide
licet terre maledictio no aliud est q; mul
tinoda et frequis afflictio qua per varios
cunctis terre ex eo corrupte et deteriore
affligitur homo. **Soli serpenti dixit. male
dictus eris: quo videlicet dicto firma et
immutabilis intelligenda est sententia e
terne damnationis. quis enim ita litera
sonet vt de animante serpente possit intel
ligi. nihilominus tamen et multo amplius
de serpente dyabolo totu oportet intelligi
alioquin quomodo pro maledicto vel pena
maledicti reputabitur illi quod dictus est
ei. **Super pectus tuu gradieris: cum hoc
ipsum prius a natura habuerit q; dyabo
lus eo vsus fuit ad perditionem hominis
Magis ergo illi serpenti antiquo hoc
positum est in maledictio: vt super pectus
suum gradiat: et terra comedat cunctis
diebus id est vt super homines eos tantu
qui ita terra sunt vt non desideret aut re
spiciant celum: querat et deuoret odio in
faciabili corde impenitenti: ita datus in re
probum sensum: vt contra intentione sua
semper bonum dei circa electos dum im
pedire nititur magis expediat: et adiuuet
propositum: qd est miro modo gradi sup
pectus proprium. **Porro ad mulieres et
ad virum quecunq; dicta sunt. etiam ipsa
mors corporis qua imponens misericors
deus. quia puluis es: ait et in puluerem re
uertaris. verba sunt corripientis et saluare
cupientis: et iam tunc vias hominis auersi
sepientis spiritus: vt saltem sola vexatio det
intellectu auditui: memoremq; faciat ho
minem sue pditionis: vt humiliatus cor
rigi possit et saluari.******

**De eo q; iterum ad illum dictum est.
Inimicitias ponam inter te et mulierem
et semen tuu et semen illius. et cur hoc ad**

Secundus

serpentem et non ad ipsam maluit dicere
mulierem.

Capitulum xvj.

Capitulum di
Cstulimus quod maximum est
et maxime ad presentis operis
rationem pertinet: videlicet illud q; ad ser
pentes post alia supra memorata dixit de
us **Genes. iij. Inimicitias ponam in
ter te et mulierem: et semen tuum et seme
illius. Ipsa conteret caput tuum: et tu in
sidiaberis calcaneo eius. Quid primum
in hoc verbo gratiosa fides miratur. quid
potissimum collaudet verbi veritate: an
verbi et patris eius bonitates: vt unusq; col
laudet: vt unusq; digne predicare desideret
quia vere magna bonitate sic elocutus e
magna et constanti veritate locutio eius
adimpleta est. **Inimicitias inquit ponaz
inter te et mulierem tanq; diceret. Nunc
mulier simul et vir tibi federati sunt: tecu
q; fecerunt pactum. et cum morte sedus
percusserunt: vt ipse qui a facie mea pro
fugi atq; absconditi: dum requiruntur a
me quare hoc fecerint contemnunt vocē
comonenti: et defendendo peccatum suu
palaz faciunt. quia tibi fauent vel consen
tientes et amici sunt. **Ego autem huius
modi inimicitias dissoluam: inter te et mu
lierem inimicitias ponaz: cur hoc ad ipsaz
mulierem non dixit. **Idcirco namq; vbi
dixit mulieri. multiplicabo erumnas tuas
et pceptus tuos et c. hoc ipsi sic ad eandem
dicere. **Inimicitias ponaz int te et serpen
tem et semen tuu et semen illius. cur ergo
non dixit. **Nimirum duplicem ob causas
Primum quia propter peccatum et pec
cati defensione hoc mulier non merebat
vt iam tunc ad eaz promissiones tuas: p
missiones tante gratie faceret deus. **De
inde quia non ad ipsam euam: sed ad al
teram eiusdem sexus personam videlicet
ad beatam virginem mariam intendebat
ipse qui loquebatur. **Recte igitur non ad
mulierem male meritam facta est auxili
aricis gratie promissio: sed potius ad ser
pente hostilis et bellica cominatio. **Quid
autem hoc dicto deus: nisi semetipsum******************

Folium

In proposito suo manere velle testabatur
Serpens namq; insidiabatur ne fieret qđ
proposuerat deus dicendo **Genes. j.**
Faciamus hominem ad imaginē z simi-
litudinem nostram. Uicisse z hoc propo-
situm se auertisse gloriabatur. Deus autē
eiusdem propositi sui victoriam in pote-
state habens serpenti cōminabatur.

Q principaliter beata virgo maria
mulier ista sit inter quā z serpentez deus
inimicitias posuit. z semen illius ihesus
christus. z quomodo semen serpentis sit
omnis homo impius. z e contra semen mu-
licris omnis pius siue electus.

Capitulum. xvij.

Et quidem pri-
cipaliter beata virgo maria mu-
lier ista est inter quā z serpen-
tem inimicitias positurum se dixit. z po-
suit deus. z semen illius filius est ipsius
ihesus christus. Verumtamen quoniam
mulier vniuersale feminei sexus nomen
est. omnes nihilominus per mulierem in-
telligimus psonas electas feminei sexus.
z per semē mulieris omnes personas ele-
ctas virilis sexus: quarum omnium vide-
licet personarū vtriusq; sexus ihesus chri-
stus cū eadem ex qua factus est muliere
princeps z caput est. **Q** si ratio queitur
cur per semen mulieris persone intelligi
debeant sexus virilis. Sunt qui de nativis
scripserunt. ex paterno semine puellas: et
ex materno pueros nasci. quia duplici se-
mine constat omnis partus cuius maior
pars inualuerit occupat similitudinem se-
xus. igitur cum dicit. **Inimicitias ponaz**
inter te z mulierē et semen tuum z semē
illius: omnium electorum tam feminei q̄
virilis sexus per mulierē z semen illius
intelligitur. z e contra sicut per serpentem
dyabolus: ita z per semen serpentis oēs
iniqui z maligni homines imitatores eius
Et recte: licet neminez genuerit aut crea-
uerit ille. Naz si iniqui z impij homines
serpentis id est dyaboli semen non essent
nequaq; dominus diceret iudeis **Jobā**
vij. Et vos que vidistis apud patrem

xvj

vestrū facitis. Itemq; vos facitis opera
patris vestri. profecto dyabolum volens
intelligi. Sequitur enī pronus in eodez
sermone. Vos ex patre dyabolo estis et
desideria patris vestri vultis facere. **Eoz**
qui tam constanter dicuntur semen serpen-
tis id est filij dyaboli. causa vt nasceretur
peccatum extitit dicente deo ad mulierez
postq; peccauit consentiens dyabolo. **Mul-**
tiplicabo crummas tuas z oceptus tuos.
Porro illorū qui intelliguntur per semē
mulieris: causa vt nascerentur extitit bene-
dictio dei: qua ante preuaricationem pri-
mis hominibus benedixit. sicut scriptum
est **Genes. j. **Aspasculum z feminaz****
creauit eos: benedixitq; illis et ait. Cre-
scite et multiplicamini.

Q capitulum illud. **Inimicitias ponā**
inter te z mulierem inuicem fuerit belloz
domini. z que sint bella domini: vel quis
liber belloz domini.

Capitulum. xvij.

Capitulum hoc
initium est libri belloz domi-
ni: cuius moyses hoc modo
meminit. Siquidem arnon ait terminus
est moab diuidens moabitas z amorreos.
vnde dicitur in libro belloz domi-
ni **Numeri. xxj.** **Sicut fecit in mari**
rubro: sic faciet in torrentibus arnon.
Quis enim est ille liber belloz domini
vel que sunt bella domi. Constat nimirū
ante ipsam in qua hoc scriptum est legez
moysi: nullos fuisse materiales vel manu
scriptos libros belloz domini. sed nec
vlla nouimus bella alia domini: nisi illa:
quibus extitit positus inimicitias inter mu-
liercm z serpentem. inter semen mulieris
z semen serpentis hactenus certatum est
et certabitur vsq; in finem seculi. et con-
tritum est caput serpentis. z idem videt
tribus cunctis precipitabitur in die iudicij
que victoria est verbi dei. Ergo liber bel-
loz domi vniuersa sancta scriptura est
cuius partem precipuam scz pentateu-
con moyses ipse scripsit. z cetera volumina
sacra veteris ac noui testamēti scribenda

Liber

non ignorauit cum esset propheta: qualis
vtra non surrexit in israhel: sicut de illo
scriptum est **Gen. xxxiii.** **Quem**
noster dominus facie ad faciem in oibus
signis atq; portentis. z quis dubitet libz
eiusmodi scz sacram scripturam libz esse
vel recte dici belloz domini. Quid enim
aliud p̄nctur vel agitur in scripturis san-
ctis: nisi bellum z certamen verbi dei ad
destructionem peccati z mortis. Dicitur
autem eades scriptura sacra liber iustozū
Scriptum est enim **ii. Regum. j.**

Plauit autē dauid plauitū super saul
z super ionathan filium eius et p̄cepit
vt docerēt filios iuda arcum: sicut scriptū
est in libro iustozum. **Ios** enim est ac si
dicatur. Quomodo male pugnatum fue-
rat propter saul: quia verbum domini nō
custodierat. p̄cepit vt docerent filios iuda
in quo sperare deberent belli fortitudinez
que intelligitur per arcum id est vt sic pu-
gnare z victoriaz sperare scirent: sicut do-
cet ois liber iustozum. omnis textus scri-
pturarum sanctarū. Igitur ab hoc inicio
libri iustozum libri belloz domini quo
sic deus edixit **Gene. iij.** **Inimicitias**
pon. inter te z mulierez et semen tuum z
semen il. Ipsa conteret caput tuum: z tu
insidē. calca. eius. ab hoc inquam inicio
tanq; de monte excelso virtutem contem-
plemur verbi dei descendentem velut in
campi planiciem aduersus maliciāz siue
mendaciū dyaboli serpentis antiqui qua
liter pugnaverit: qualiter vicerit atq; tri-
umphauerit: vt completo proposito suo i
quo benedicēs primis hominibus in con-
stitutione mundi dicat tandem **Math.**
xxi. **Venite benedicti patris mei possi-**
dete paratum vobis regnum a constitu-
tione mundi.

Quomodo cayn primū semen serpen-
tis: z e contra semen mulieris primū abel
semen benedictionis dei fuerit.

Capitulum. xix.

Primum ser-
pentis semē extitit cayn. **Vinc**
Iohannes in epistola sua

Secundus

Iohā. iij. **Non** inquit sicut cayn qui ex
maligno erat. Serpentis ergo semē erat
videlicet imitatione inuidie non natura.

Porro semen mulieris semen benedicti
onis dei primus extitit abel. Semen autē
mulieris dico: qz fuit non ex peccato pro-
pter quod mulieri dicitur est **Gene. iij.**

Multiplicabo erump. t. et concep. t. sed
ex bono benedictionis: qua ante peccatū
benedicendo z dicendo **Gene. j.**

Crescite z multiplicamini. nasci iusserat
omnes sanctos. **In** hoc semen mulieris
z illud semen serpentis: deus memor pro-
positi sui statū inimicitias posuit. **Inimi-**
ciciarum principium illud extitit: qz a se-
meupis dissenserūt studiis diuersis imo
contrariis. **Cayn** namq; infidelis z agri-
cola extitit. **Abel** fidelis et pastor ouium
fuit. de quo apostolus ad **Hebr. xj.**

Fide inquit plurimā hostiā abel qz cayn
obtulit deo per quam testimonium con-
secutus est esse iustus. testimonium per-
hibente muneribus eius deo. **Et** nimirū
modo maxie deus inimicitias posuit in
eos videlicet muneribus abel testimoniū
perhibendo. Sic enim scriptum est

Gene. iij. **Et** respexit dominus ad
abel z munera eius. **Ad** cayn vero et ad
munera illius non respexit. **Frater**q; est
cayn vehementer z concidit vultus eius
Inimicitias ergo inter vtrunq; deus po-
suit. qz respectus dei in abel semini nequā
inimiciciarum z odij causa extitit. Sed z
illud considerandū: quia contra serpentez
in ipsa oblatōe sua pius abel visibiles ini-
micias exercuit offerendo agnum sim-
plex animal: z innocuū contra serpentez
maliciosus atq; nocuum. sed quid euenit:
qualis inimiciciarum tunc euenit extitit.
pius impius occidit. semen bonum inui-
dia seminis nequāz exunxit. **Ecce** iniciū
belloz domi. **Hic** primus ex facie verbi
dei victoriaz eiusde verbi pie mortis pre-
cursione declamauit.

De iusticia z morte abel. qz homini-
bus mortuus deo viuit melius: z defun-
ctus adhuc loquitur.

Capitulum. xx.

Folium

Ece iam vnu

E hominem de massa illa cuius principia fuerunt adam et eua iuxta suam prouexit intentionem bonam quam proposuerat dicendo **Be.** **Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram.** **Iste enim non solum ad imaginem dei factus est: id est rationalis quod non negatur etiam de maligno cayn: verum ad similitudinem quoque eiusdem dei in eo quod imitator eius extitit per iusticiam fidei. Amplius autem in eo spectat ad similitudinem dei quod pulcherrimam in semetipso preulit figuram verbi dei: ubi incarnandi et per patientiam peracturi victoriam peccati et mortis. Notum est alumnis sancte ecclesie pene cunctis quod dicimus quia in abel christus in cayn qui illum occidit iudaicus populus qui christum erat occisurus: in voce et clamore sanguinis abel accusatio sceleris iudeorum inexcusabilis. In terra que apperuit os suum et suscepit sanguinem abel: ecclesia que sanguinem christi fideliter in sacramento bibitura erat pia similitudine signabatur. Non ergo vinci sed vincere incipiebat verbum dei propositum dei in morte iusti: qui tunc reuera perfectus est ad imaginem et similitudinem dei: quando tali modo decidit. Etenim hominibus quidem mortuus est sed deo viuit: deo loquitur ymo et nobilis loquitur: et verbum dei sonat sanguis eius. Nam et ipse deus **Be. iij.** **Vox inquit sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.** Et apostolus dei cui dixisset **Be. xi.** **Fide plurimam hostiam abel obtulit deo subsecutus: et persecutus: et per illam inquit defunctus ad huc loquitur.** Nonne et hoc ipsum testatur euangelio dominus qui cum de mortuis daret testimonium resurrectionis dicente deo **Mat. xxij.** **Ego sum deus abraham et deus ysaac et deus iacob.** Propterea assumpti dicens. **Non est deus mortuorum sed viuorum.** Omnes enim ei uiuunt. **Ex abundantia est hoc astruere: quod omnium primus abel mortuus hominibus nihilominus vixerit deo: nisi quod d****

xvij

lectabile est insultile serpenti antiquo qui tam fatuus est ut victorem faciat deum in bono proposito dum cupit ipse esse victor quia quem fecit interfici hominibus melius fecit viuere hominibus et deo vere super peccus suum gradiens idem iniquissime intentioni sue omnino contraria efficiens

De generatione cayn qui erat semen serpentis quod velociter pullulauit et quod cayn et abel duarum generationum que sibi contrarie sunt principia fuerunt

Capitulum. xxj.

Alterea velociter

pullulabat semen serpentis quod erat cayn: videlicet secundum imitationem patris eius in modo id est serpentis antiqui. **Utpote hominide et inuidi: quia per inuidiam et ipse occidit. Velociter inquit pullulabat semen illud: iamque regnare properabat condens ciuitates et opida: sicut scriptum est **ge. iij.** **Et edificauit cayn ciuitatem vocauitque nomen eius ex nomine filij sui enoch.** Porro semen mulieris siue semen dei tardius veniebat: ymo et a radice perisse videbatur quomodo abel non relicto semine id est nullos habens liberos fuerat interfectus. Sciendum quippe est cayn et abel duarum generationum fuisse principia: quarum altera reproborum: altera electorum generatio est. Sunt quidem generationes iste secundum carnem commixte: hoc accidit per peccatum **Be. vi.** quia cum cepissent homines multiplicari super terram videntes filij dei filias hominum quod essent pulcre acceperunt sibi uxores ex omnibus quas elegerant. hoc ita contra dei statum euenit sicut et illud quod longe posterius filij israhel contra preceptum domini duxerunt uxores filias chanaanorum. Ipsique filias suas eorum filijs tradiderunt: unde et accidit: ut per mulieres subuersi facerent malum in conspectu domini seruiendo dijs alienis. Sic in quas et illud contra dei preceptum extitit quod tunc filij dei id est homines electe generationis filias hominum id est generatiois reprobe cuius cayn erat principium**

Liber

uxores acceperunt. Unde et ita corrupti sunt ut deus induceret diluuium et deleret eos. **Be. vi.** Penitet enim inquit me fecisse eos. Cum igitur subleuus esset iustus abel quasi de victoria tumidus: serpens sibi plaudebat: eo quod sublato bone generationis seminario sola in mundo pulchraliter generatio sua generatio mala et adultera generatio praua et peruersa.

Be. Serb quo nato dixit Adam posuit mihi deus aliud semen pro Abel.

Capitulum. xxij.

Sed cognouit

ad huc adam uxorem suam ait scriptura. **Be. iij.** Et peperit filium: vocauitque nomen illius Serb: dicens. Posuit mihi deus semen aliud pro abel quem occidit cayn: sed et serb natus et filius quem vocauit. Enos iste cepit in uocare nomen domini. Ab isto ergo altero semine mulieris generatio rectorum que secundum carnem defecerat in abel resuscitata est. Unde et congruum sanis uocabulum posuit illi pater ut vocaret eum serb. Serb namque resurrectio interpretatur. Mirum vel prophetico spiritu: vel ab experimentis quibuslibet adam predicatus est ut sciret cum esse de parte dei: et per generationem eius implendum esse propositum dei ut predestinati nascerentur electi: et ideo dixit. Posuit mihi deus aliud semen pro abel quem occidit cayn. quanta mora fuerat antequam resuscitaretur: hoc principium bone generationis.

Be. v. Dixit adam inquit cetum et xxx. annos et genuit ad similitudinem et imagine suam filium: vocauitque nomen eius serb. Mirum per tot annos adam potuit genuisse filios et filias nec solus adz sed et ipse cayn qui iam ciuitatem condebat. Recte ergo et ueraciter sapiens dixit. **Puer. xx.** Hereditas ad quam festinatur in principio in nouissimis benedictione carebit. Hoc enim non solum in quolibet hominis uerum etiam in uersitate hominum certis daret experimentis: quia uidelicet generatio cayn semen serpentis: et cum festinatione uenit: et cum festinatione ciuita-

Secundus

tes condidit. Generatio autem abel siue serb semen dei quod posuit deus pro abel et tardius uenit: et ciuitatem hic manentem non habuit: sed futuram inquisiuit.

Be. eo quod scriptum est. **Uidentes** filij dei filias hominum quod essent pulchre acceperunt sibi uxores ex omnibus quas elegerant quantum hoc malum fuerit.

Capitulum. xxij.

Quid ageret

quod se uerteret ille serpens antiquus dum semini suo contrarium semen dei multiplicaretur. Inuenit quid faceret unde uerbum dei superare: propositumque eius adhuc sese auertere posse speraret. Sciebat quod per mulierem uirum primum cepisset. At uero tunc multum succreuerant mulieres pulchre et concupiscibiles et uiri quamuis iusti ad libidinem prouiti: utpote de uiciata radice nati. Sciens ergo ualere sibi ad mortis ipsorum prouentum consortia mulierum alienarum id est earum que de generatione cayn exorte sunt: egit ut fieret quod scriptura factum narrat dicens. **Be. vi.** Cumque cepissent homines multiplicari super terram filiasque procreassent uidentes filij dei filias hominum quod essent pulchre acceperunt sibi uxores ex omnibus quas elegerant. Ecce primus effectus: primumque experimentum propter quod ueraciter de illo ad beatum Job dictum est. **Job. xl.** Virtus eius in lumbis eius: et potestas eius in umbilico uentris eius. Per luxuriam namque que uiris in lumbis et feminis in umbilico est rem tantam effecit et uirtuosus sibi uideretur et potens siue fortis: quia sine intentionem suam non parum profecisse sibi uisus est in eo quod filios dei filijs siue filiabus hominum fecit conformes ut nulla uel parua esset discretio generationis cayn: et generationis serb. An parum sibi uisus est fecisse cum his qui propofuerat diceps. **Ben. i.** Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram: talem tanquam diuersum proferret sermonem. Penitet me fecisse homines. Sic enim scriptum est. **Be. vi.**

Folium

Delebo inquit hominem quez creauit a facie terre ab homine vsq; ad animantia a reptili vsq; ad volucres celi. Penitet me fecisse eos. Si ergo rite perpedis vanitatem serpentis blasphemii: leuitatemq; inimici presumptiosi hauri dubium quin multum res illa magnos eius status auerit ut putaret se omnino auerisse propositum dei: verbumq; eius fecisse vacuum ad ipsum reuerti:

De eo q; dictum est Penituit deum q; fecisset hominem in terra & delebo inquit hominem penitet enim me fecisse eos

Capitulum. xxiiij.

Alterum quid ro-

go est q; vel scriptor de deo loquens penituit cum ait q; hominem fecisset in terra. Vel q; ipse deus euz dixisset. Delebo hominem quem creauit a facie terre subiuu xit. Penitet enim me fecisse eos. Si idcirco delere se dicit hominem q; penitet euz fecisse hoies; cur vel vnum tanto opere: tantoq; miraculo referuat hoies de cuius posteritate rursus multiplicent homines boni & mali: & pauci quidem boni: multi vero mali. Valde repugnat hoc sensui: quem signare videt littera dicens: q; deuz penituit. Nec vero factum hoc solum repugnat ne sicut sonat littera passiuam intel ligat dei penitudo. Verum etiam & alterius loci scriptura que dicit: q; non est deus quasi filius hominis ut mutet. Itaq; penitudine ait **1. Re. xv** non flectetur neq; enim homo est ut agat penitentiam. Si igitur deus non quasi filius hoies est ut mutet: & si penitudine no flectit: ut verbi gratia nec tunc quidem quando dicit: penitet me fecisse hoiem: vniuersum deleat hoies qliter in hoc dicto & loquentis veritatem: & non penitentis immutabilez seruabimus maiestates. Sic primo sciendu est magnaz eius que deo ascribit & eius que homini accidit penitudinis esse distantiam. Homo namq; cum sit mutabilis aliquid de malis vel iustis: aliquid de bonis quoq; & iustis actibus suis penitudinem gerit: & neuter huius idem humane penitudinis modus in sapienter cadit. Sa

xviiij

piens namq; apud philosophos seculi ille esse pcedit: qui neq; mali vel iniusti quid quaz quod penitudo corrigit admittit: neq; bonum aliquod vel iustum quod gessit in prauum mutauit. Et si talis penitudo in sapientem non cadit quantomagis deo nunq; accidit. Ille namq; non nisi de bonis vel iustis nunq; penitudiez gessit aut gerere potuit q; mali quippiam vel iniusti comitere nunq; potest aut potuit. multuz ergo a penitudine hoies distert dei penitudo que nunq; non aliud est: nisi vel a misericordia ad iudicium vel de iudicio ad misericordiam transitio. Nam iste sunt vniuersae vie domini misericordia & veritas iudicij. Est aut quando de misericordia transiens ad iudicium nequaquam penitudine flectit vnde iudicio rursus transeat ad misericordiam: videlicet dum peccator hoies contra deum pinanet impenitens ut idem saul de quo cum dixisset dominus **1. Re. xv** Penitet me q; constituerim saul in reges. Postea samuel contra eundem loquitur. Porro triumphator in israhel non parceret & penitudine non flectet. neq; enim hoies est ut agat penitentiam. Est etiam quando post misericordiam vel inter ipsam misericordie largitatem exercens iudicium: nequaquam tamen a misericordie proposito vlla penitudine deflectit. Exempli gratia: ut in dauid sup quem post multaz misericordiam seuerum ppter vnam ebrium iudicium exercuit. nec tamen eundem a facie sua proiecit sic peccerat saul. Secundum hanc misericordie & iudicij dispensationem penituit quidem cum fecisset homines id est de misericordia filijs dei impensa vel impendenda transiit ad iudicium. Veruntamen eadem penitudine flexus non est ut bonum non desereret propositum: propter quod fecerat hominem primum

De eo q; ibidez dictum est. Et peccans in futurum: & tacus dolore cordis intrinsecus

Capitulum. xxv.

Quid de hoc

q dicemus: q; non solum penituisse: vez etiam intrinsecus do-

Liber

lore tactus fuisse domini scriptura testat. Sic enim scriptum est **Be. vi.** **De** nituit cum q̄ hoies fecisset in terra z̄ pre cauens in futurū: z̄ tactus dolore cordis ī trinsicus. **Delebo** inquit hominem dicit aliquis. **Dore** humano scriptura loquitur: q̄ loquit hoibus. **Ita** esse p̄sentimus. **Verū** tamen necesse est verū esse quod scriptura loquitur veritatis: dolore cordis domini tactum fuisse p̄nunciat. **Dorro** dolor quedam passio de quatuor passiōibus vna quaz̄ hec sunt noia. **Dolor** siue tristitia: gaudium siue inepta leticia: pietas siue timiditas: spes siue cupiditas. has quatuor passiones ymo vicia pueri legimus apud poetam insignem dicentem q̄ breuissime. **Hanc** metum cupiunt gaudentq̄ dolentq̄. **Cum** ergo sic impassibilis diuinitas offendit quipiam quouens p̄ re mentio sit huius loci. vbi dolore cordis intrinsicus deum fuisse tactum sacra narrat scriptura. **Sed** e contra sciendum q̄ dolor alius: gaudium aliud: alia spes. alius timor: a sancta nobis scriptura p̄dicant: que non passiones siue vicia: ymo summe virtutes a spiritualibus spiritualiter intelligunt. **Est** enim dolor id est pietas quā efficit spūs sanctus: vnde z̄ spūs pietatis d̄. **Est** gaudium fructus eiusdem spūs: sicut dicit apostolus **Ca. v.** **Fructus** autē spūs est gaudium z̄ c̄. **Est** z̄ spes primaz̄ virtutum media sic ait idem q̄ sup̄ **1. Cor. xij.** **Hanc** autē manēt: fides: spes: caritas tria hec. **Est** z̄ timor sanctus virtus z̄ virtutum custos quez̄ idēz̄ spūs sanctus efficit: vnde z̄ in ordine septem spirituum sint spūs pietatis vt iam dictum ē: ita z̄ iam predicat spiritus timoris domini. **Non** igit offendit fidelis animus tan q̄ inconuenienter de impassibili deo p̄dicet: q̄ sicut littera sacra predicat. **Dore** cordis tactus fuerit intrinsicus: q̄ re vera sicut z̄ alibi veritas prophetica testatur **Naum. j.** **Na.** **Deus** est emulatoz̄ z̄ vlticens dominus. **Nec** omnino quisquaz̄ deum veraciter imitatur nisi sit particeps boni zeli vel emulationis eius. **Quid** sit dolor cordis eius quo tactus esse dicit intrinsicus **Lapi. xxvj.**

Secundus

Dolor nāq̄z cor
dis quo tactus est intrinsicus tam fortis tam pius z̄ impassibilis deus: zelus bonus est: z̄ idcirco non passionem sed virtutem dicimus doloz̄ eius: vt vere est. **E** contrario inuidia diaboli per quam mors intrauit in hūc mundum zelus malus est: z̄ ille zelus passio magna z̄ misera summumq̄z vicium est. **Ut**rumq̄z zelum diffinire libet. **Zelus** bonus est diligere homines: odisse autē hominum iniquitates. **E** contra zelus malus est odisse hoies diligere autem hominum iniquitates: z̄ iste quidem dei est. **Ille** autē zelus diaboli est. **Deus** nāq̄z primus z̄ p̄ omnibus diligit hominem: odit autē hominis iniquitatem. **Imitant** autē hunc quicūq̄z homines proximos suos ita diligunt: vt odio habeant z̄ persequant̄ mala facta ipsorum. **E** contra diabolus primus z̄ p̄ omnibus odit hominem z̄ diligit hominis iniquitatem. **Imitant** autē illum quicūq̄z homines vel fratres suos ita oderunt: vt eo: um diligant iniquitatē. **Id** est non diligunt nisi consentiant vel cōsimiles sibi fiant ad faciendam iniquitatē. **Ista** zeli oppositio contraria: diaboli dō contrarium: z̄ hominibus constituit inimicum: z̄ virtusq̄z zeli continuum ab initio vsq̄z ad finē seculi persecuerat duellū semper zelo domini exercituum semper zelo diaboli cadente in confusione z̄ obprobriū. **Diabolus** in zelo amaritudinis dum ad iniquitatem que mors anime est hominem allicere non potest: ad occidendum corpus per ministros suos consurgit. **Deus** autem cum quidez̄ a quo zelus eius recessit peccatoris vel impij pro eo q̄ de iniquitate incorrigibilis ē z̄ corpus z̄ animam in iehennam mittit. **Eum** autēz̄ pro quo zelari dignat̄ p̄uuit temporaliter: ne puniat eternaliter. **De** huiusmodi apostolus **1. Cor. xj.** **Dū** iudicamur autem inquit a domino corripiamur vt non cū hoc mundo damnemur

De inundatōe z̄ diluuij z̄ q̄ tremēde maiestatis tria iudicia sunt **Ca. xxvij.**

Liber

sapienter: et vtiliter: rationabiliter et misericorditer faceret: hoc ipsius quod hominem morte anime iam mortuum per peccatum in corpore mortalem esse voluit edicendo illi: quia puluis es et in puluerem reuertaris: perueniendo illum et eiciendo de paradiso voluptatis: ne forte mittens manum sumeret et comederet de ligno vite et viveret in eternum. Igitur cum dicit **Ge. vi.** Non permanebit spiritus meus in eternum. Hoc cum intendere arbitremur: ut approbemus et laudemus bonum eius consilium: quod vere quod homines in anima mortuum veniunt esse corpore immortales: hoc fecit misericorditer nobis consulens: et sic scriptum est precauens in futurum. Quid enim si propter vitam longiusculam: quia tunc vivebat alius annos nongentos triginta: alius nongentos quinque: alius nongentos sexaginta duos: alius nongentos sexaginta novem ut matusaloni: si iniquum propter tantulam vivendi moram que ad eternitatem comparata nec momenti quidem vel puncti ratione obtinet ita superbiebant homines viri famosi a seculo potentes atque gigantes id est dei contemptum habentes mente superbissimi et carne corruptissimi: sicut ipsa scriptura semel et iterum atque tertio: ymo et quarto inculcas et replicas manifeste asserit quid egissent vel quales fuissent: si sese nunquam mortuos esse scirent. **Dependat qui potest: quia reuera nec leuiter dictum est precauens in futurum: nec leue fuit aut paruum quod precauit deus impedimentum salutis suorum ad eternam gloriam predestinatorum: cupiens bonum usque ad victoriam perducere propositum.** Arbitrari namque licet quia non minus in hominibus quam in demonibus incorrigibile fuisset superbie malum addita corruptioe carnis ultra miseriam demonum qui carni neci non sunt.

Cur audiens iram domini id est comminationem diluuii iustus Noe non legitur pro hominibus intercessisse eadem quod Moyses deum tenuisse legitur orationis virtute.

Capitulum. xxix.

Secundus

Propterea di

Potentem deum **Ge. vi.** **S**ignis vniuersae carnis venit coram me et ego disperdam eos cum terra: fac tibi archam etc. **A**udit noe vir iustus atque perfectus: et tacet. nullamque precem pro iniustis offeri: ut deum teneat: ut iram eius suspendat. **E**xempli gratia. **S**icut eundem deum tenuit moyses dicentem sibi.

Exo. xxxiii. **M**itte me ut irascatur furor meus contra eos et deleam eos sciamque te in gentem magnam. **H**oc ille fecit ut vere mitis et iustus nullatenus abiens ut fieret ipse in gentem magnam: magis alios quam sibi consulens: sed non proinde in mitis aut iniustus noe: qui cum pararetur vna cum filiis suis ad reparationem orbis terrarum non intercessisse legit aut laborasse ut iratum cunctis viuentibus et cunctos delere volentem tenere posset eundem deum. **M**oyse namque alia in fide et dilectione cordis sui fuit causa quam ea cuius solius sensum prebere videtur ista dicens

Exo. xxxiii. **R**ecordare abraham ysaac et israel seruo tuorum: quibus iurasti dare terram hanc etc. **N**am ille non tantum attendebat multiplicationem seminis vel possessionem terre chanaan quam tunc erant intraturi quantum aspiciebat: ad honorem dei salutemque generis humani ut esset deus victor et victor propositi. **I**uxta illud **Psal. l.**

Ut iustificeris in sermonibus tuis et vincas cum iudicaris. **A**bram namque promiserat: ymo et cum iuramento repromiserat deus quod in semine eius benedicerent omnes gentes quod est Christus **Ge. xxii.** et per os iacob predixerat spiritus veritatis quod de tribu iuda christus foret nasciturus **Ge. xlix.** **N**on inquit auferet sceptrum de iuda et dux de femore eius donec veniat qui mittendus est. **S**i ergo minas impleuisset deus pro populo illum dicens moysi. **M**itte me ut irascatur furor meus contra eos etc. **N**on videtur deus iustificari in factibus suis: victoriaque propositi pergitisse verbis vitatis: moyses namque et si de genere abraham: non tamen erat de tribu iuda. ideoque et si ita faceret eundem deus in gentem magnam ut de linea eius

Securus
Kopteadi

Folium

christus nascere: no oino viciisset verbu dei: qz no tribui leui xpis: sed tribui iude fuerat pmissus vt ex ea nasceret. Igitur eundē deum quē iratū vni genti moyses fideliter tenuit. Noe vniuersam carnē de lere volentem rationabiliter dimisit. quia videlicet portio multitudinis nihil impe diebat victoriam verbū siue propositū dei: dūmo superest vel vnus ad suscitandum semen mulieris inimicitias habiturū con tra semen serpentis.

De eo qd dicitur est. Noe vero inuenit gratiam coram domino. Itemqz noe vir iustus atqz perfectus fuit in generationibus suis **Capitulum. xxx.**

Hic vnus tunc iustus erat sicut de eo scripta dicit. Noe vero inuenit gram coram domino. **Genes. vi.** Item noe vir iustus atqz perfectus fuit in generati onibus suis. Porro generationes eius ab eo quē posuit deus pro abel videlicet deducebantur seth. **Genes. vi.** Seth namqz genuit enos. z enos genuit cayna. z caynan genuit malalebel. malalebel ge nuit iareth. z iareth genuit enoch. z enoch genuit matusalam. z matusalā genuit lamech. z lamech genuit noe. Nam ge nerationes cayn generationes dicunt si liorum hominum cum scriptura sic dicat **Genes. vi.** **Tuncqz cepissent hoies mul tiplicari super terras filiasqz procreassent videntes filij dei filias hominum qz essent pulcre acceperit sibi vxores ex omnibus quas elegerant. Cum igitur in generati onibus suis id est in generatōibus filioz dei solus noe iustus atqz perfectus fuerit magna z dolenda demonstratur accidisse corruptio filiozum dei per cōmixtionem filiozum hoim quarū pulcritudo mentes z oculos cepit et sine dubio corda pueris sicut recentiori tempore salomonē quoqz sapientissimuz per mulieres alienigenas constat esse deprauatum. Unus autē nu mero quid erat in illa tanta multitudine hoim vtpote diu viuentium z multipliciū germinantium. Quamē vnus ille omni potenti verbo dei sufficit ad retinendam**

siue perficiendam victorie sue palmarū vt nihilominus quandoqz perficeret bonuz propositū qd intēderat dicendo **Gen. i.** **Faciāmus hoiem ad imaginem z simi tudinem nostraz. Quid enim erat coram deo oīs illa multitudo virentis et florentis seculi: nisi fenum z flos agri. Vere enim fenum z populus vere **Ysa. xl.** **Dis caro feni z omnis gloria eius tanqz flos feni. z sic facile est feni exiccari et florez cadere vento flante: sic facile fuit vbo dei tantaz multitudinē delere. Porro ipsum verbum domini manens in eternū obedi entem sibi manere: fecit hominem vnum gubernans eum per contemptibile lignū** **De laude verbū dei qd noe idcirco ser uatus sit ab hora teptationis: qz seruauit verbū patientie dei** **Capitulum. xxxi.****

Puta ergo ias tunc sibi dixisse deū. Quoniam seruasti verbuz patientie mee z ego te seruabo ab hora teptationis q ventura est in orbem vniuersum teptare habitantes in terra. Multū enim attinet ad laudē victoriosi verbū dei q obserua tor eius propter hocipsū q illud seruauit seruatus est ab hora teptationis: imo a toto anno iudicij id est diluuij q per totū annum terram vniuersam occupauit qd erat illud verbū patientie dei **Genes. vi.** **Ecce inquit ego abducā diluuij aquas sup terrā vt interficiāz oēm carnē in qua spūs vite est subter celuz zc.** Hoc verbuz recte dicitur verbū patientie dei: quia vi delicet postq hoc verbum dixit deus. ad huc diu patient sustinuit. Anni fere centū interfluxerunt ab hoc dicto anteq inun daret diluuium z illi credere nolentes et in impietate permanentes patientiam dei contemnendo: iram sibi irruocabiles the saurizauerunt. hinc petrus apostolus **1. Petri. iij.** **Qui increduli inquit fuerat aliquando expectabat dei patiētia in die bus noe cum fabricaretur archa. Nigi lanter itaqz attendenti liquet q longa et magna fuerit patientia dei: z q veraciter ille vir iustus atqz pfectus seruauit verbū patientie dei videlicet centū vt iam dictū**

Liber

est annis fabricando archam: irrisiones et forte multa difficulta sustinens ab incredulis dum annunciaret verbo et ope inunaturas super omnem terram aquas diluuij. Deniq; cum quingentorum esset annorum locutus est ei deus **Genes. vj.** **Fac tibi inquit archam de lignis leuigatis: et eadem scriptura teste sex centoz erat annorum quando diluuij aque inun dauerunt.** **Genes. vij.** **Quatos putas tanto tempore fluctus hominum sustinuit si prophete suis quisq; ipibus per verbu domini presciendo plagam quamlibet imminentem sic offendit. vt de vita quoq; periclitarentur. vnde et dicit quidaz illoru Formido et laqueus facta est nobis uaticinatio et contricio: cui incredibile videt iustu illum multum offendisse fabricado archam: et futuruz puenunciando diluuiu per tot annos apud superbos et gigantes illos in illo recenti seculo: ceruicoso nimis atq; luxurioso. Agit quomodo seruauit verbu patietie dei: et ipse deus siue verbu dei. seruauit illuz ab illo seueritate iudicij miraculo magno et congruente eius fidei. Sicut enim corruptionez fluctus quibus omnis caro corruerat viam suaz mente euicit. et laudem iusticie siue perfectionis habere meruit. ita et aquas diluuij vehementer inundantes per contemptibile lignum superando: seculis omnibus innotuit.**

De perseverantia ppositi dei: q; sicut in inicio creationis hominum: ita et post diluuium benedixit illis dicens. Crescite et multiplicamini. **Capitulum. xxxij.**

Quod illud iudicium verbu dei suos in mudo precones notos et insignes habuit. imo vt haberet effectus quoz primus idem Noe cum filiis suis benedictionem eandem accepit quam dudum deus edixerat quando primos homines masculu et feminam creauit. Sicut enim tunc illis benedixit deus et ait **Genes. i.** **Crescite et multiplicamini et replete terram: sic et post diluuium restituis istis eodem verbo benedixit. Sic deniq; scriptum est**

Tercius

Genes. viij. **Egredere inquit de archa tu et vxor tua filij tui et vxores filiorum tuorum tecum: cunctaq; que sunt apud te educ tecum et ingredimini super terram: crescite et multiplicamini super eam. Ac deinceps.** **Genes. viij.** **Oboratisq; e dominus odorem suauitatis.** **Genes. ix.** **Et benedixit noe et filiis eius: et dixit ad eos. Crescite et multiplicamini et implete terras: et sic terror vester ac tremor super cuncta animalia terre. Beinde tercio.** **Genes. ibidem.** **Vos autem crescite et multiplicamini et ingredimini super terras et implete eam. Trina verboru corundez repetitio: magna est propositi dei confirmatio quod proposuit in verbo suo sciens et presciens atq; pdestinatos habes omnes sanctos atq; electos suos quos nasci volebat sibi de genere humano: quantis meritis crescere quanto numero multiplicari haberent extunc vsq; in finem seculi quanto et congregatis illis ad dexteram suam dicit ipsum verbum incarnatu ihesu christus victor propositi. **Matth. xxv.** **Venite benedicti patris mei possidete regnum quod vobis paratum est a constitutione mundi.****

Incipit liber tercius

De tribus filiis noe sem cham et iaphet. **Capitulum primum**

Vnc iaphet

mo per compendiu currens videlicet obmissis misteriorum siue allegoriarum longis itineribus magnisq; circuitibus deuenit ad tabernacula sem dicente patre noe **Genes. ix.** **Dilatet deus iaphet et habitet in tabernaculis sem. Porro tabernacula sem adpionem filioz dei et gloriā et testamentu et legisandz et obsequiu et pmissa intelligimus q oia data sunt semi abzabe q fuit de posteritate sem **Gen. xj.** **De oppe genuit araxat. araxat genuit sale. sale genuit beber. beber genuit phaleg. phaleg genuit reu. reu genuit saruth. saruth ge-****